

Oponentský posudek na bakalářskou práci Jany Trojanové

Bakalářská práce Jany Trojanové s názvem „**Zur Verwendung der Subjunktionen *bis*, *bevor* und *ehe* in der deutschen Gegenwartssprache und deren Übersetzung ins Tschechische**“ se zabývá tématem, jehož zpracování je v dostupných gramatikách, učebnicích, ale i slovnících v dnešní době již chronicky suboptimální. Proto je potřeba volbu tématu jako takovou v každém případě ocenit.

Text je přehledně a logicky členěn do celkem deseti oddílů. Jádro práce tvoří kapitoly 4 (*Beschreibung der Temporalsätze mit bis, bevor und ehe in den Grammatiken*), 5 (*Übersetzung ins Tschechische*), 7 (*Vergleich mit Lehrbüchern*) a 8 (*Forschung in InterCorp*).

Metodologicky působí práce zčásti rozpačitým dojmem. Velmi pozitivně hodnotím skutečnost, že se autorka vyhnula anachronistickým metodám v podobě introspektivního teoretizování bez jakékoli opory v empirii a opřela svou práci i o autentická data dostupná v paralelním korpusu InterCorp. Ne zcela uspokojivá je dle mého názoru zvolená metodologie především ze dvou důvodů.

(a) Autorka se nezmiňuje o kritériích, podle kterých se řídila při výběru gramatik a učebnic, jež se v práci rozhodla analyzovat. Otázka kritérií výběru se zde nabízí především proto, že do analýzy byly zahrnuty i zastaralé učebnice z 80., či dokonce 60. let minulého století, které, zdá se mi, dnes už nejsou relevantní. Kromě toho by bylo vhodné poněkud obšírněji reflektovat vztah mezi analyzovanými gramatikami a učebnicemi. – Autorka si je závislosti učebnic na mluvnicích sice vědomá (viz str. 55), tyto reflexe by však měly být přesunuty ze závěru práce do příslušných kapitol a možná i poněkud rozvedeny. Dále by bylo vhodné uvážit, zda/do jaké míry má smysl porovnávat akademické gramatiky s komerčními učebnicemi na úrovni publikací typu „Odmaturuj z německého jazyka“. Výsledek srovnání je zákonitě předem daný a nepřekvapivý. V této souvislosti bych navrhoval, aby, pokud bude práce v budoucnu nějak rozvíjena a kultivována, autorka revidovala na analýzu některých učebnic a místo nich do srovnání zahrнула i aktuální německé a německo-české slovníky (např. LDaF, DUW, Sieb). Obraz toho, jaké informace o daném tématu jsou českým studentům němčiny k dispozici, by byl komplexnější, tím spíše, že v hierarchii učebních pomůcek slovník rozhodně nepředstavuje zanedbatelnou veličinu (“Like it or not, a dictionary is amongst the first things a foreign language student purchases [...], and learners carry their dictionaries around, not grammar books [...]” – Gu 2003, 6, viz <http://www.tesl-ej.org/wordpress/issues/volume7/ej26/ej26a4/>). Zohlednění metalexikografické perspektivy by bylo záslužné také z toho důvodu, že německo-česká metalexikografie jiné slovní druhy než substantiva, adjektiva a slovesa dosud téměř zcela ignorovala (viz záznamy v „(Neue) Bibliographie zum deutsch-tschechischen Sprachvergleich“ provozované na stránkách ÚGS). Práce by v této souvislosti mohla např. tematizovat následující otázky: Jaký je vztah mezi gramatikou a slovníkem v době, kdy se ostré hranice mezi gramatickými fenomény a lexikem považují spíše za iluzorní? Patří spojky do slovníku, do gramatiky, nebo do obojího? Co motivuje studenta cizího jazyka k tomu, aby např. spojky, o kterých pojednává tato bakalářská práce, hledal ve slovníku a ne v gramatice? Jaké to má důsledky zpracování těchto položek hesláře?

(b) V kap. 6 se autorka pokouší zmapovat pohled českých germanistů na problematiku spojek *bevor* a *ehe* ve vedlejších větách vyjadřujících předčasnost. Snahu doplnit práci o podobnou dotazníkovou komponentu oceňuji, konkrétní realizace tohoto záměru však příliš dobře

nedopadla. Není např. jasné, proč se autorka rozhodla oslovit pouze germanisty z Českých Budějovic a Brna, když němčinu lze v České republice studovat na univerzitách v dalších devíti městech. Kolik přesně oslovila respondentů? Lze zvolený vzorek považovat za alespoň aproximativně reprezentativní? Českých germanistů je ve smyslu statistickém relativně málo (jen pro velmi hrubou představu – Svaz germanistů ČR má něco málo přes 100 členů), stálo by proto za zvážení, zda by nebylo možné tento výzkum pojmout obsírněji. Dále by bylo potřeba si položit otázku, jestli znalosti této problematiky nutně patří do repertoáru vědomostí českých germanistů, když její zachycení vykazuje nedostatky i v renomovaných informačních zdrojích. Proč ano/ne? Co/Kdo zde má být měřítkem? Od bakalářské práce jistě nelze čekat, že na tyto otázky podá vyčerpávající odpovědi, je ale, zdá se mi, nezbytné je alespoň v hrubých obrysech reflektovat, což se v předkládané práci nestalo. Myslím si, že informační hodnota kap. 6 je vzhledem k výše uvedenému celkově nízká. Tato část práce měla být rozpracována mnohem detailněji, nebo, pokud to nebylo možné, měla být asi raději zcela vynechána, protože takto působí příliš fragmentárně a z kvalitativního hlediska nápadně kontrastuje s jinak mnohem zdařilejším zbytkem práce.

K obsahové správnosti textu nemám zásadních námitek v tom smyslu, že práce neobsahuje zjevné nepravdy vyplývající z nedostatku základních znalostí problematiky či jiných hrubých pochybení. Zároveň se zde nabízí ne jeden podnět k zamyšlení, neboť některá tvrzení jsou dle mého názoru diskutabilní. – Tematizována zde však mohou být jen v základním výběru.

(a) Na str. 15 se s odvoláním na jednu z publikací J. Buschy uvádí, že v konstrukcích typu *Die Mäntel kosten 400 bis 500 Mark* je *bis* souřadící spojkou. To je ale v rozporu s tím, co uvádějí některé slovníky (viz např. Wahrigův DW), které *bis* považují i v tomto užití za předložku. Čím si autorka tuto rozkolísanost vysvětluje?

(b) Na str. 37 nerozumím vyjádření, že *schon bevor* nemá v češtině ustálený (!) ekvivalent. Např. *ještě než* či *ještě předtím než* nelze považovat za ustálené ekvivalenty tohoto spojení? Proč? Pokud autorka zmíněné ekvivalenty nepovažuje za ustálené, pak se nutně nabízí otázka, co zde pojem „ustálený ekvivalent“, v práci nevysvětlený, znamená.

Za obzvlášť povedené a přínosné považuji pasáže, kde autorka přesvědčivě dokazuje vázanost spojek *bevor* a *ehe* na různé typy textů (kap. 4.4). Ukazuje se tak, že jejich vzájemná zaměnitelnost má své hranice a zdaleka není tak univerzální, jak by se na základě informací poskytovaných v mnohých informačních zdrojích mohlo zdát. Autorka tak nejen odkrývá jemné nuance v užití blízkých synonym, ale zároveň exemplifikuje rozplývavost hranic jednotlivých jazykových rovin, když dokazuje provázanost jevů gramatických a stylistických.

Z hlediska jazykového lze konstatovat, že text je psán relativně dobrou němčinou, která bez větších problémů splňuje požadavky kladené na jazykové ztvárnění bakalářské práce. Chybějící idiomatičnost výrazu a místy drobné stylistické nedokonalosti spolehlivě prozrazující nerodilého mluvčího němčiny lze v této fázi studia dle mého názoru ještě tolerovat, a to tím spíše, že tyto nedostatky budou během dalšího studia eliminovány extenzivní četbou originálních německých textů. Práce však na druhou stranu obsahuje i několik pochybení, která při závěrečné editaci textu rozhodně mohla být odstraněna. Z chyb gramatických se jedná o opakovaně se vyskytující defektní slovosled v rozsáhlejších souvětích (viz např. str. 16, 20 nebo 41), o ojedinělou chybu ve skloňování přídavného jména (*Sieben untersuchten Texte*, str. 30) a chybu v slovosledu v anglickém abstraktu (*There are also concerned the problems of translation of these conjunctions into Czech*, str. 5). Z chyb

lexikálních je pak velmi nápadné především nejen nadměrné, ale i opakovaně nesprávné užívání slovesa *erwähnen* (např. str. 8 nebo 46).

Grafická úprava textu nevykazuje žádné závažnější nedostatky. Ojedinelé nedokonalosti v layoutu práce (nezarovnaný pravý okraj na str. 6f. či chybějící kurziva na str. 11, 14 nebo 19) nepůsobí nijak zvlášť rušivě, navíc se mnohdy v mnohem větší míře objevují i v pracích diplomových či dizertačních. Předmětem oprávněné kritiky však může být technické ztvárnění seznamu literatury, neboť v řazení jeho položek nelze vysledovat jakýkoli systém. Standardem bývá seznam rozdělený na prameny a sekundární literaturu s položkami řazenými abecedně podle příjmení autora. Zcela náhodné pořadí záznamů, pro které se autorka rozhodla, dle mého názoru žádné výhody nepřináší a pro čtenáře znamená zbytečně zvýšenou kognitivní zátěž.

Závěrem lze říci, že předkládaná bakalářská práce vykazuje nedostatky drobné i závažnější, z nichž některým bylo možné se jednoduše vyhnout větší pečlivostí při konečné revizi textu. Nelze však popřít, že práce má i nejedno silné místo. Jedná se o solidní základ další badatelské činnosti, o dobrý odrazový můstek pro budoucí empirický výzkum v této oblasti německé gramatiky. Z výše uvedených důvodů **doporučuji práci Jany Trojanové k obhajobě a navrhuji hodnocení VELMI DOBŘE (2).**

Jako témata k diskuzi při obhajobě práce navrhuji otázky formulované v tomto posudku (ve výběru).

V Praze, dne 11. 6. 2012

Mgr. Martin Šemelík